

GERUNDIVUM

- adjektivní jmenný tvar slovesný
- **pasivní význam**
- významové odstíny **nutnosti, náležitosti** apod. (např. „ten, který má být chválen“)
- přítomný kmen + **-ndus, -nda, -ndum**; u 3. a 4. konjugace je kmen rozšířen o *-e-*.
- skloňování jako adjektivum **1. a 2. deklinace**

	přítomný kmen	gerundivum (nom. sg.)	překlad do češtiny
1. konjugace	laudā-	lauda-ndus, a, um	(ten), který má být chválen
2. konjugace	monē-	mone-ndus, a, um	(ten), který má být napomínán
3. konjugace	leg-	leg-e-ndus, a, um	(ten), který má být čten
3. konjugace, typ <i>capiō</i>	capi-	capi-e-ndus, a, um	(ten), který má být chytán
4. konjugace	audi-	audi-e-ndus, a, um	(ten), který má být slyšen

Deponentní slovesa

- tvoření jako u nedeponentních sloves
- **pasivní význam** (x ostatní tvary deponentních sloves)

	přítomný kmen	gerundivum (nom. sg.)	překlad do češtiny
1. konjugace	hortā-	horta-ndus, a, um	(ten), který má být povzbuzován
2. konjugace	verē-	vere-ndus, a, um	(ten), kterého je třeba se bát
3. konjugace	sequ-	sequ-e-ndus, a, um	(ten), který má být následován
3. konjugace, typ <i>capiō</i>	pati-	pati-e-ndus, a, um	(ten), který má být trpěn
4. konjugace	largi-	largi-e-ndus, a, um	(ten), který má být rozdáván

- sloveso *esse* gerundivum nemá

VÝZNAM GERUNDIVA

- různé překlady, např.

<i>laudandus</i>	<i>puella laudanda</i>
▪ (ten), který má být chválen	dívká, která má být chválena
▪ (ten), kterého je třeba chválit	dívká, kterou je třeba chválit
▪ (ten), který musí být chválen	dívká, která musí být chválena
▪ mající být chválen	dívká mající být chválena

- shoda se jménem typu *puella laudanda* jen u gerundiv přechodných sloves

POUŽITÍ GERUNDIVA

- nejčastěji ve spojení s **tvary slovesa esse**
- dvě skupiny:
  - gerundiva sloves nepřechodných a sloves přechodných, která nemají v konkrétní větě předmět (např. „je třeba číst“, „při výchově je třeba často chválit“)
  - gerundiva sloves přechodných s vyjádřeným předmětem

Slovesa nepřechodná a přechodná bez předmětu

- gerundivum zakončené na **-ndum** + **tvary esse v 3. os. sg.** (případně v inf. v infinitivních vazbách), např. *est, labōrandum erat, labōrandum fuit, labōrandum sit, labōrandum fuisset*
- překlad: různé konstrukce, např.: *labōrandum est*:

- **je třeba pracovat**
- **má se pracovat**
- **musí se pracovat**
- **je třeba, aby se pracovalo**

- předmět v jiném pádě než v akuzativu: předmět + *-ndum* + 3. os. sg. *esse*, např.:

Pārentibus pārendum est

Je třeba poslouchat rodiče.
Rodiče se mají poslouchat.
Rodiče se musí poslouchat.

Slovesa přechodná s vyjádřeným předmětem

- **osobní konstrukce, shoda gerundiva** se jménem, sloveso *esse* ve všech osobách
- osobní zájmena se obvykle nevyjadřují
- shoda podle stejného principu jako u pasiva od perfektního kmene (ptc. pf. + tvary slovesa *esse*)

gerundivum		pasivum	
<i>puer laudandus est</i>	chlapec má být chválen	<i>puer laudātus est</i>	chlapec byl pochválen
<i>puella laudanda est</i>	dívka má být chválena	<i>puella laudāta est</i>	dívka byla pochválena
<i>laudandī erant</i>	měli být chváleni	<i>laudātī erant</i>	dříve byli pochváleni
<i>laudandus essēs</i>	měl bys být chválen	<i>laudātus essēs</i>	byl bys býval pochválen

- překlad: různé konstrukce a slovesa, např. *puer laudandus est*:
  - chlapec **má být chválen**, chlapec se má chválit
  - chlapec **musí být chválen**, chlapec se musí chválit
  - **je třeba chválit** chlapce
  - **je třeba, aby byl** chlapec **chválen**

Dativ původce

- činitel v **dativu**
- nemusí být vyjádřen (srov. činitele v pasivu)
- činitel v ablativu s předložkou *ā/ab*: pouze u konstrukcí *-ndum esse* + předmět v dativu

<i>Labōrandum est.</i>	<i>Mihi labōrandum est.</i>
<i>Puella laudanda est.</i>	<i>Mātrī puella laudanda est.</i>
<i>Pārentibus pārendum est.</i>	<i>Ā puerīs pārentibus pārendum est.</i>

- překlad: různé konstrukce, aktivní i pasivní, např.:

Mātrī puella laudanda est.

- Dívka má být chválena matkou.
- Matka má chválit dívku.
- Je třeba, aby matka chválila dívku.

Mihi labōrandum est.

- Musím pracovat. Mám pracovat.
- Je třeba, abych pracoval.

POSTUP PŘI PŘEKLADU DO LATINY

Důležité faktory pro postup:

- zda je či není vyjádřen původce děje
- zda se jedná o přechodné sloveso nebo ne a zda je u přechodného slovesa vyjádřen předmět

Příklady

Při překladu české věty „Všichni museli/měli přijít do města.“ postupujeme takto:

- Zjistíme, zda je ve větě vyjádřen činitel („**všichni**“).
- Činitele zatím ponecháme stranou a pracujeme se zbývající částí věty.
- Rozhodneme, zda při překladu použijeme přechodné či nepřechodné sloveso, případně přechodné sloveso bez předmětu: české „přijít“ budeme překládat pomocí *venire*, které je **nepřechodné**, v latině tedy bude **neosobní konstrukce na -ndum**, tedy **veniendum**.
- Zjistíme, v jakém čase a způsobu je sloveso dané věty, a doplníme správný tvar slovesa *esse*: **veniendum erat**.
- Doplníme další větné členy, v tomto případě „do města“, **in urbem veniendum erat**.
- Vrátime se k původci děje, kterého vyjádříme pomocí dativu a připojíme ho k vytvořené větě: **omnibus in urbem veniendum erat**.

Výsledný překlad tedy zní: *Omnibus in urbem veniendum erat*.

Jedná-li se o nepřechodné sloveso s předmětem, ke konstrukci *-ndum + esse* se připojí předmět v příslušném pádu (dativu, genitivu nebo ablativu) podle vazby slovesa.

Českou větu „Musíme číst dobré knihy“ přeložíme takto:

- Zjistíme, zda je ve větě vyjádřen činitel (nevyjádřený podmět „**my**“).
- Činitele zatím ponecháme stranou a pracujeme se zbývající částí věty.
- Rozhodneme, zda při překladu použijeme přechodné či nepřechodné sloveso: spojení „číst knihy“ přeložíme do latiny pomocí slovesa *legere*, tedy **přechodného slovesa**, které má u sebe **předmět** „knihy“.
- Budeme proto vytvářet osobní konstrukci „dobré knihy mají být čteny“, v níž jsou „dobré knihy“ podmětem: **librī bonī**.
- Vytvoříme gerundivum, které se shoduje v rodě, čísle a pádě s podmětem: **librī bonī legendī**.
- Připojíme sloveso *esse* v příslušném tvaru, tj. v 3. os. pl. ind. přítomnosti: **librī bonī legendī sunt**.
- Doplníme činitele děje v dativu: **nōbīs librī bonī legendī sunt**.

Výsledný překlad tedy zní: *Nōbīs librī bonī legendī sunt*. Této latinské větě odpovídají i další české výchozí věty, např. „Je třeba, abychom četli dobré knihy“.

GERUNDIVUM V AKUZATIVU A NOMINATIVU S INFINITIVEM

- shoda gerundiva podle stejného principu jako např. u infinitivu perfekta pasiva
- u neosobních konstrukcí *-ndum esse* se nevyjadřuje podmět
- dativ původce zůstává v dativu

Příklady

Labōrandum est.

Je třeba pracovat.

Dīcit labōrandum esse.

Říká, že je třeba pracovat.

Dīcitur labōrandum esse.

Říká se, že je třeba pracovat.

Omnibus labōrandum est.

Všichni musí pracovat.

Dīcit omnibus labōrandum esse.

Říká, že všichni musí pracovat.

Dīcitur labōrandum esse.

Říká se, že všichni musí pracovat.

Lēgibus pārendum erat.

Bylo třeba poslouchat zákony.

Putāmus lēgibus pārendum fuisse.

Domníváme se, že bylo třeba poslouchat zákony.

Putātur lēgibus pārendum fuisse.

Myslí se, že bylo třeba poslouchat zákony.

Ā cīvibus lēgibus pārendum erat.

Občané museli poslouchat zákony.

Putāmus ā cīvibus lēgibus pārendum fuisse.

Domníváme se, že občané museli poslouchat zákony.

Putātur ā cīvibus lēgibus pārendum fuisse.

Myslí se, že občané museli poslouchat zákony.

Puella laudanda est.

Dívka má být chválena.

Dīcō puellam laudandam esse.

Říkám, že dívka má být chválena.

Dīcitur puella laudanda esse.

Říká se, že dívka má být chválena.

Mātrī puella laudanda est.

Matka má chválit dívku.

Dīcō puellam mātrī laudandam esse.

Říkám, že matka má chválit dívku.

Dīcitur puella mātrī laudanda esse.

Říká se, že matka má chválit dívku.

Mulierēs adiuvandae erunt.

Ženám bude třeba pomoci.

Sciēbāmus mulierēs adiuvandās futūrās esse.

Věděli jsme, že ženám bude třeba pomoci.

Dīcēbantur mulierēs adiuvandae futūrae esse.

Říkalo se, že ženám bude třeba pomoci.

Cōsulī mulierēs adiuvandae erunt.

Konzul bude muset pomoci ženám.

Sciēbāmus mulierēs cōsulī adiuvandās futūrās esse.

Věděli jsme, že konzul bude muset pomoci ženám.

Dīcēbantur mulierēs cōsulī adiuvandae futūrae esse.

Říkalo se, že konzul bude muset pomoci ženám.